

Sygn. akt I ACa 391/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 maja 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wojciech Kościółek
Sędziowie:	SSA Elżbieta Uznańska SSA Paweł Rygiel (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Lech

po rozpoznaniu w dniu 27 maja 2015 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa (...)S.A. w Ż.

przeciwko

W. D., (...) Spółce z o.o. w Wiśniowej

o zapłatę

na skutek apelacji strony powodowej

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Gospodarczego w Krakowie

z dnia 12 listopada 2014 r. sygn. akt IX GC 906/13

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu – Sądowi Gospodarczemu w Krakowie do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.

sygn. akt I ACa 391/15

UZASADNIENIE

W uwzględnieniu żądania pozwu, na podstawie weksla, nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 26 sierpnia 2013 r., Sąd Okręgowy nakazał pozwanym (...) Spółce z o.o. wW., W. D. i K. M. aby zapłacili solidarnie stronie powodowej (...)SA w Ż. kwotę 704.537,50 zł z ustawowymi odsetkami od 20 sierpnia 2013 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 16.024 zł tytułem kosztów procesu.

Od tego nakazu zarzuty wnieśli wszyscy pozwani, domagając się uchylenia nakazu w całości, oddalenia powództwa i zasądzenia kosztów procesu. Pozwani wskazali, że powód nie wywiązał się w sposób należyty ze swoich zobowiązań będących stosunkiem podstawowym, zabezpieczonym następnie wekslem. W szczególności powodowa spółka nie

dostarczyła i nie sprzedała powodowi towaru, wystawiając na ten towar faktury VAT, a następnie na tej podstawie wypełniła weksel. Zaprzeczyli, by kiedykolwiek pozwana spółka otrzymała te faktury.

Nadto pozwani poczynili rozważania teoretycznoprawne co do natury weksla in blanco wskazując, iż nie ma on charakteru abstrakcyjnego lecz kauzalny.

Strona powodowa podtrzymała żądanie pozwu wskazując, że z pozwaną spółką łączyła ją umowa, na podstawie której dostarczyła tej spółce towar, dołączając stosowne faktury i wskazując, że faktury te zostały odebrane i podpisane przez osoby upoważnione przez pozwaną. Nadto powódka odniosła się do argumentacji prawnej co do charakteru weksla in blanco utrzymując, iż zachowuje on abstrakcyjny charakter, tyle tylko, że na podstawie art. 10 Prawa wekslowego dłużnikowi przysługuje zarzut, iż weksel został wypełniony niezgodnie z porozumieniem, przy czym ciężar dowodu tych okoliczności spoczywa na dłużniku.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy uchylił nakaz zapłaty z dnia 26 sierpnia 2013 r. i powództwo oddalił, rozliczając między stronami koszty procesu.

W lakonicznym uzasadnieniu Sąd I instancji odnotował, że:

- powodowa spółka od 10 lat pozostawała w stosunkach handlowych z (...) Spółką z o.o., w ramach których pozwana spółka prowadziła dystrybucję różnorodnych gatunków piw, dokonując ich sprzedaży do licznych sklepów. Za odebrane w celu sprzedaży wyroby była zobowiązana do zapłaty na rzecz powódki ekwiwalentu i do rozliczenia się z opakowań. Jednocześnie spółka (...) była uprawniona do otrzymywania zapłaty za świadczone usługi dystrybucyjne.
- W dniu 1 września 2009 r. spółka (...), w celu zabezpieczenia wierzytelności na rzecz (...) SA, wystawiła weksel poręczony przez członków zarządu. Zgodnie z brzmieniem deklaracji, wierzyciel został upoważniony do wpisania w wekslu sumy odpowiadającej zadłużeniu jakie uzna za istniejące, bez prawa zgłaszania przez wystawcę zarzutów.

W tym stanie rzeczy Sąd ocenił, że strony nie uzgodniły podstaw do ustalenia sumy wekslowej, pozostawiając to swobodnej decyzji wierzyciela. To w sytuacji, gdy – w ocenie Sądu – tak charakter współpracy między stronami jak i zasady wzajemnych rozliczeń były niezwykle skomplikowane. Z tych względów brak jakichkolwiek postanowień stanowiących konieczną treść deklaracji powoduje, zgodnie z art. 58 § 1 kc, że porozumienie z dnia 1 września 2009 r. jest bezwzględnie nieważne. W konsekwencji wierzytelność, na jaką wypełniono weksel nie istnieje.

Od tego orzeczenia apelację wniosła strona powodowa, podnosząc tak zarzuty naruszenia prawa materialnego (art. 10 Prawa wekslowego, art. 353¹ kc, art. 65 kc, art. 58 § 1 i 2 kc), jak i naruszenia przepisów prawa procesowego (art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 227 kpc, art. 328 § 2 kpc i art. 108¹ kpc w zw. z art. 98 § 1 kpc).

Strona apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w całości poprzez uwzględnienie powództwa i zasądzenie od pozwanych solidarnie kosztów postępowania apelacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów postępowania apelacyjnego.

Pozwani wnieśli o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Apelacja strony powodowej jest oczywiście uzasadniona.

Przede wszystkim trafny jest zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 328 § 2 kpc. Forma sporządzonego w sprawie uzasadnienia zaskarżonego wyroku, ogólnikowość, dowolność i fragmentaryczność dokonanych ustaleń faktycznych, jak też lakoniczność wyводу prawnego powodują, że motywy rozstrzygnięcia nie są jasne i zachodzą trudności w weryfikacji tezy postawionej przez Sąd Okręgowy. Tym bardziej, że odczytanie istoty przyczyn, dla których doszło do oddalenia powództwa prowadzi do wniosku, iż motywy, którymi kierował się Sąd Okręgowy pozostają w sprzeczności

ze stanem wiedzy i świadomości stron, rozmiągają się z zakresem sporu zakreślonym przez strony oraz wykraczają poza zakres twierdzeń samych stron.

Jak się bowiem wydaje, Sąd Okręgowy uznał, że w treści porozumienia zawartego w deklaracji wekslowej strony nie określiły warunków, w jakich może dojść do wypełnienia przez stronę powodową weksla i zasad dotyczących ustalenia wierzytelności wekslowej. To, zdaniem Sądu, decydować ma o nieważności tego porozumienia, co w konsekwencji ma prowadzić do wniosku, iż wierzytelność strony powodowej nie istnieje.

Pomijając kontrowersyjność powyższego wywodu prawnego wskazać należy, że ustalenie takie pozostaje w sprzeczności z treścią samego porozumienia zawartego w deklaracji wekslowej z dnia 1 września 2009 r. Sąd całkowicie pominął, że z literalnego zapisu zawartego w tej deklaracji wynika, iż weksel został wystawiony „w celu zabezpieczenia wszelkich należności z tytułu zakupu towarów i niezwróconych opakowań”, a stroną powodowa będzie uprawniona do wypełnienia weksla w przypadku, gdy „jakikolwiek należności z tego tytułu staną się wymagalne” „na sumę odpowiadającą wysokości zadłużenia wraz z ustawowymi odsetkami”. Nadto z treści porozumienia wynika, że ewentualna dowolność strony powodowej dotyczy jedynie miejsca płatności weksla – to w tym kontekście w deklaracji zawarte jest sformułowanie „według swego uznania”. Podkreślenia także wymaga, że weksel został wystawiony w związku z łączącą strony umową, co znalazło swój wyraz w § 5 pkt 5.4 umowy dystrybucyjnej z dnia 8 kwietnia 2009 r. Trafnie zatem zwraca uwagę apelująca spółka, że do wykładni oświadczeń stron zawartych w porozumieniu zastosowanie znajdują reguły określone w art. 65 kc. Oczywistym pozostaje, że w ramach tej wykładni, treść porozumienia znajduje rozwinięcie w zasadach wzajemnych rozliczeń przewidzianych umową. W konsekwencji w oczywisty sposób prowadzi to do wniosku, że w ramach tego porozumienia możliwe jest ustalenie wierzytelności, jaka – zgodnie z wolą stron – mogła być przedmiotem wypełnienia weksla.

Podkreślenia także wymaga, że do daty wyrokowania przez Sąd I instancji obie strony nie miały wątpliwości co do treści zawartego porozumienia. Wynika to choćby z zakresu zarzutów pozwanych, które sprowadzały się wyłącznie do tego, że powódka nie dostarczyła pozwanej spółce towaru uwidocznionego na fakturach, które mają odzwierciedlać sumę wierzytelności wekslowej. Tym samym zarzut ten sprowadzał się do tego, że powódka wypełniła weksel niezgodnie z porozumieniem, skoro domaga się zapłaty z weksla za niedostarczony towar.

Zauważenia także wymaga, że skomplikowany charakter stosunku prawnego łączącego strony i skomplikowany charakter wzajemnych rozliczeń nie stanowi przeszkody dla uznania, że strony w dostateczny sposób uzgodniły zasady na jakich może dojść do wypełnienia weksla. Istota tego porozumienia sprowadza się do zgody na wypełnienie weksla na sumę wymagalnego zadłużenia, którego ustalenie ma nastąpić na zasadach określonych w umowie stron.

Przeciwko istnieniu ważnego porozumienia nie przemawia fakt, iż w deklaracji wekslowej znalazło się sformułowanie o zrzeczeniu się przez pozwaną spółkę zarzutów z powodu wypełnienia weksla. Co najwyżej, w świetle treści art. 58 § 3 kc, jedynie ta część porozumienia okazałaby się nieważna. Nawet jeżeli Sąd miałby wątpliwości, czy bez tego postanowienia strony zawarłyby porozumienie, to tych okoliczności Sąd nie wyjaśniał, jak też żadna ze stron nie podnosiła twierdzeń w tym zakresie.

Skutkiem tej wadliwości, a w konsekwencji wadliwości wyrażonego przez Sąd I instancji wywodu prawnego, było nie orzeczenie o istocie sprawy. „Pojęcie „istoty sprawy”, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialnoprawnego i zachodzi w sytuacji, gdy sąd nie zbadał podstawy materialnoprawnej dochodzonych roszczeń, jak też skierowanych przeciwko nim zarzutów merytorycznych, tj. nie odniósł się do tego co jest przedmiotem sprawy uznając, że nie jest to konieczne z uwagi na istnienie przesłanek materialnoprawnych, czy procesowych unicestwiających dochodzone roszczenie”. (tak Sąd Najwyższy m.in. w postanowieniu z 2 października 2014 r., IV CZ 54/14, Lex nr 1545161). Na skutek wadliwego przyjęcia, że porozumienie zawarte w deklaracji wekslowej nie jest ważne, skutkiem czego ma być nieistnienie dochodzonej pozwem wierzytelności, sąd nie zbadał dochodzonego roszczenia w świetle twierdzeń stron i w granicach podniesionych zarzutów, w tym w świetle art. 10 Prawa wekslowego i umowy łączącej strony.

W tym miejscu zważyć należy, że niezależnie od tej podstawy uchylenia zaskarżonego wyroku, w sprawie zachodzi konieczność przeprowadzenia całości postępowania dowodowego. W rzeczywistości bowiem Sąd nie przeprowadził dowodów z zaferowanych przez strony dokumentów, a odwołując się do treści deklaracji wekslowej poczynił ustalenia w taki sposób, jakby nie zapoznał się z treścią tego dokumentu. W toku postępowania Sąd przeprowadził jeden dowód osobowy – z przesłuchania pozwanego W. D.. Wysłuchanie tych zeznań poprzez odsłuchanie protokołu z rozprawy z dnia 3 listopada 2014 r. utrwalonego za pomocą urządzenia rejestrującego obraz i dźwięk wskazuje, że także ten dowód został przeprowadzony wadliwie. W rzeczywistości Sąd nie zadawał pytań pozwanemu, oczekując od niego swobodnych wypowiedzi i przerywając zeznania w tych miejscach, w których – zdaniem Sądu – świadek podawał okoliczności nieistotne. Oceny Sądu nie były przy tym trafne, skoro np. nie umożliwiono pozwanemu wypowiedzi co do zasad księgowania przedkładanych przez powódkę faktur. Skutkiem tego zeznania te są fragmentaryczne i w znacznej części nieprzydatne dla rozpoznania sprawy.

Ponownie rozpoznając sprawę rzeczą Sądu Okręgowego będzie przeprowadzenie wnioskowanych przez strony dowodów, w granicach twierdzeń stron i zarzutów podniesionych przez pozwanych. Ponownie wskazać należy, że na obecnym etapie postępowania, zakres zarzutów pozwanych sprowadza się wyłącznie do twierdzenia, iż weksel został wypełniony na wierzytelność za towary, których powodowa spółka nie dostarczyła, jak też dotyczy faktur, które nie zostały dostarczone pozwanej spółce.

Nadto rzeczą Sądu będzie dokonanie oceny prawnej tak ustalonych okoliczności faktycznych w świetle regulacji zawartej w przepisach prawa wekslowego, w tym przede wszystkim art. 10, jak też w świetle treści umowy łączącej strony.

Wskazać także należy, że w toku postępowania przed Sądem I instancji obie strony koncentrowały się na wywodach prawnych dotyczących charakteru weksla in blanco. Jakkolwiek nie wynika to wprost z zaprezentowanych przez każdą ze stron wywodów, to - jak się wydaje - istota sporu prawnego między stronami sprowadza się do kwestii ciężaru dowodu. Pozwani wskazując na kausalny charakter weksla in blanco sugerują, że z tego wynika, iż w całości ciężar dowodu spoczywa na stronie powodowej, w tym także w zakresie udowodnienia treści stosunku podstawowego, treści porozumienia co do wypełnienia weksla, spełnienia zobowiązania ze stosunku podstawowego, a w konsekwencji – wykazania istnienia dochodzonej wierzytelności. Z kolei strona powodowa odwołując się do abstrakcyjnego charakteru weksla wskazuje, iż zakres rozpoznania sprawy jest ograniczony do treści podniesionych przez pozwanych zarzutów, a ciężar ich udowodnienia spoczywa na pozwanych.

To wszystko w sytuacji, gdy zakres środków dowodowych każdej ze stron był dotychczas ograniczony. Tym samym zadaniem Sądu Okręgowego, w razie niedostatków dowodowych, będzie wyrażenie poglądu w tym zakresie, o ile zachodzić będzie konieczność wyciągnięcia wobec stron konsekwencji wynikających z niedopełnienia obowiązków dowodowych.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 386 § 4 kpc, orzekł jak w sentencji, o kosztach postępowania apelacyjnego orzekając na podstawie art. 108 § 2 kpc.